

**PRÓBA IDENTYFIKACJI DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH
STOSOWANYCH W GOSPODARSTWACH
EKOLOGICZNYCH ŚWIADCZĄCYCH
USŁUGI TURYSTYCZNE W WOJEWÓDZTWIE
WARMIŃSKO-MAZURSKIM**

Iwona M. Batyk

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

***ATTEMPT TO IDENTIFY ECOLOGICAL ACTIVITIES
USED IN ORGANIC FARMS PROVIDES TOURIST SERVICE
IN THE WARMIA NAD MAZURY***

Streszczenie

Panująca moda na ekoturystykę, której głównym celem jest zachowanie trwałego, zrównoważonego rozwoju zasobów i walorów turystycznych prowadzi do kształtowania nowych postaw i zachowań turystów oraz organizatorów ruchu turystycznego. Zrównoważony rozwój zasobów i walorów turystycznych możliwy jest dzięki integracji działalności turystycznej z priorytetami w zakresie ochrony zasobów przyrody.

W artykule podjęto próbę identyfikacji działań proekologicznych wpływających na ochronę zasobów środowiska naturalnego oraz określenie stopnia wpływu tych działań, na podstawie opinii zarządzających gospodarstwami ekologicznymi *świadczącymi usługi turystyczne* w województwie warmińsko-mazurskim.

Słowa kluczowe: działania proekologiczne, ochrona zasobów środowiska naturalnego, gospodarstwa ekoturystyczne

Summary

The prevailing *trend* for eco-tourism, *the main aim* is to maintain the sustainable development of resources and tourist attractions helps to the

development of new attitudes and behaviors of tourists and tourism organizers. Sustainable resources development of tourist *values* is possible through the integration of tourism activities with the priorities in the protection of natural resources.

This article is an attempts to identify *the influence of ecological* activities to protect natural resources and to determine the impact of these actions on the advice of managing organic farms that provide tourism services in the Warmia and Mazury.

Key words: ecological activities, *protection of* the environment, eco-tourism farms

WPROWADZENIE

Ekoturystyka stanowi rdzeń koncepcji turystyki zrównoważonej. Jest najczystsza formą podróżowania przyjaznego środowisku, ponieważ odbywa się zwykle na obszarach o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, bezpośrednio przyczynia się do ochrony środowiska naturalnego i kulturowego tych regionów, a jej uczestnikami są ludzie o dużej świadomości ekologicznej i wrażliwości przyrodniczej [Zaręba 2008]. Problemy związane ze środowiskiem, jego degradacją i ochroną, w różnych stopniach dotyczą każdego człowieka. Z tego powodu każdy człowiek powinien posiadać pewien zasób wiedzy o środowisku naturalnym [Bohdanowicz 2005].

Działania nad zagospodarowaniem i udostępnieniem terenu znacznie dominują nad działaniami mającymi na celu dbałość o środowisko. Wielkość szkód jakie wywołuje brak świadomości ekologicznej przedsiębiorców turystycznych zależy od:

- skali ruchu turystycznego,
- form aktywności turystycznej gości,
- preferowanych form turystyki,
- wielkości i zakresu działalności turystycznej prowadzonej przez podmioty gospodarcze,
- stosowanych technologii wytwarzanego produktu turystycznego,
- koncepcji ruchu turystycznego.

Wizerunek gospodarstwa ekoturystycznego kształtowany jest przede wszystkim dzięki trzem podstawowym elementom: ekologicznej produkcji, ekologicznej kwaterze oraz ekoatrakcjom turystycznym. W zakresie organizacji ekologicznej kwatery powinny znajdować się takie działania jak:

- segregacja odpadów,
- racjonalne gospodarowanie energią i wodą,
- wdrażanie rozwiązań takich jak: przydomowe oczyszczalnie ścieków, kolektory słoneczne zbiorniki na wodę deszczową czy kotłownia na biomasę,
- zastosowanie naturalnych materiałów do wyposażenia obiektu.

Ekoatrakcje proponowane gościom w gospodarstwach ekoturystycznych muszą związane być przede wszystkim z zasobami danego gospodarstwa i walorami turystycznymi otoczenia. Do ekoatrakcji zaliczyć możemy:

- udział w pracach gospodarskich,
- uczestniczenie w produkcji żywności ekologicznej,
- możliwość spożywania oraz kupna produktów i przetworów wytwarzanych w gospodarstwie,
- własnoręczny zbiór owoców, warzyw czy ziół z przydomowego ogrodu.
- aktywny wypoczynek np. rajdy rowerowe, spływy kajakowe, biegi narciarskie,
- możliwość zwiedzania okolicznych terenów, obserwacja ptaków, poznawanie walorów kulturowych,
- zajęcia w ośrodkach edukacji ekologicznej.

Dzięki temu że rolnicy propagują wśród gości zachowania ekologiczne, przeciętny turysta zdaje sobie sprawę jak niewiele potrzeba, żeby pomóc naturze zachować jej równowagę. Cały proces rozwijania przez gospodarzy świadomości ekologicznej wśród turystów ma za zadanie pobudzenie i rozwinięcie zachowań proekologicznych, zaś konsekwencją tego w założeniu ma być zmniejszenie degradowania środowiska przez turystów [Przeclawski 1997].

Rozwój proekologicznej infrastruktury, zasad i form turystyki, rozwój przemysłu wtórnego, który jest mniej zasobochłonny niż surowcowy, potrzebuje jeszcze dużo czasu aby zacząć funkcjonować na wielu płaszczyznach. Tak naprawdę to duża dawka edukacji ekologicznej i ciągle uświadamianie ludzi o zagrożeniach jakie czyhają na środowisko, może przyspieszyć proces ekologizacji [Bogdanowicz 2005].

Celem pracy było zidentyfikowanie działań proekologicznych wpływających na ochronę zasobów środowiska naturalnego oraz określenie stopnia wpływu tych działań, na podstawie opinii zarządzających gospodarstwami ekologicznymi świadczącymi usługi turystyczne w województwie warmińsko-mazurskim.

METODYKA BADAŃ

W zakresie oceny rozwiązań proekologicznych stosowanych w gospodarstwach ekologicznych znajdujących się w województwie warmińsko-mazurskim, w 2012 roku przeprowadzono badania empiryczne w 48 gospodarstwach realizujących produkcję ekologiczną. Stanowi to 67,6% gospodarstw ekologicznych świadczących usługi turystyczne na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Materiały źródłowe gromadzono metodą wywiadu bezpośredniego standaryzowanego. Do opracowania wyników wykorzystano analizę statystyczną obejmującą strukturę gospodarstw oraz badanej zbiorowości wg płci, wieku i wykształcenia.

WYNIKI BADAŃ

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 51-60 lat (48% badanych) oraz w wieku 41-50 lat (34,6%). Mniejszy odsetek respondentów deklarował wiek do 40 lat (13,1%), natomiast jedynie 4,3% badanych była powyżej 60 roku życia. Spośród ankietowanych 45,7% posiadało wykształcenie średnie, 17,7% wyższe, 25,2% zawodowe oraz 11,4% podstawowe. W badaniach 44,6% respondentów posiadało gospodarstwo rolne o powierzchni do 5 ha użytków rolnych, 33,4% badanych było właścicielami gospodarstw od 5 do 10 ha UR. Najmniej liczne grupy stanowili właściciele gospodarstw o powierzchni 10-20 ha UR (12,3%) oraz powyżej 20 ha UR (9,7% badanych).

Analiza zebranych danych umożliwiła identyfikację działań proekologicznych wpływających na ochronę zasobów środowiska naturalnego. Respondenci uszeregowali działania proekologiczne realizowane w gospodarstwach ekoturystycznych w kolejności od najczęściej stosowanych – 1 do najrzadziej spotykanych – 13. Wyniki przedstawiają się następująco:

- 1 – segregacja śmieci,
- 2 – kompostowanie odpadów,
- 3 – serwowanie potraw z produktów ekologicznych,
- 4 – stosowanie mydła w płynie,
- 5 – oszczędzanie wody (np. przez zastosowanie perlatorów),
- 6 – zginiatanie butelek plastikowych,
- 7 – ekologiczne oczyszczalnie przydomowe,
- 8 – stosowanie żarówek energooszczędnych,
- 9 – używanie do celów technicznych wody ze zbiorników wodnych,
- 10 – edukacja ekologiczna,
- 11 – stosowanie czujników ruchu,
- 12 – wyrzucanie zużytych baterii do oznakowanych pojemników,
- 13 – pozyskiwanie energii z kolektorów słonecznych.

Najbardziej popularnymi działaniami proekologicznymi realizowanymi w badanych gospodarstwach są: segregacja śmieci, kompostowanie odpadów oraz serwowanie potraw z produktów ekologicznych. Wyniki badań świadczą o wciąż niewielkiej popularności takich technicznych lub ekonomicznych rozwiązań jak: stosowanie żarówek energooszczędnych i czujników ruchu, używanie do celów technicznych wody ze zbiorników wodnych czy pozyskiwanie energii z kolektorów słonecznych, a przecież temat oszczędzania energii dla przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych jest bardzo aktualny.

Interesującym zagadnieniem jest zróżnicowanie odpowiedzi, wynikające z przynależności do określonej grupy społecznej (tab. 1). W przypadku podziału badanej zbiorowości na jednorodnie grupy, widoczna jest zależność stosowanych działań ze względu na wiek i wykształcenie właścicieli gospodarstw ekoturystycznych. Najwięcej działań proekologicznych realizują osoby do 50 lat o średnim i wyższym poziomie wykształcenia.

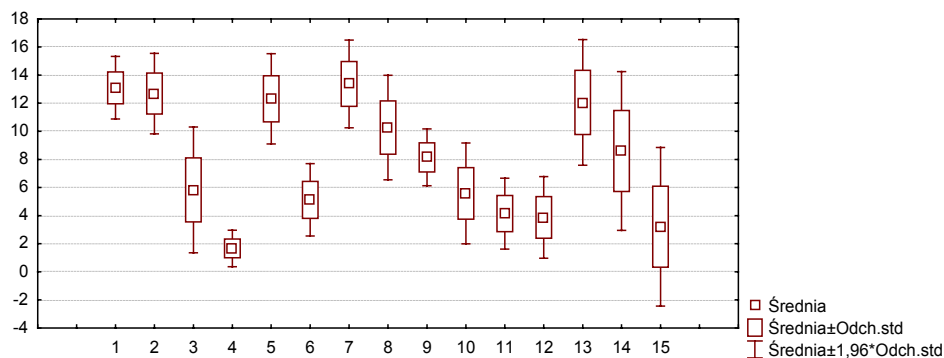
Tabela 1. Działania proekologiczne realizowane w gospodarstwach ekologicznych świadczących usługi turystyczne**Table 1.** Ecological activities used in organic farms provide tourist service

	Działania proekologiczne realizowane w gospodarstwach ekologicznych świadczących usługi turystyczne (% odpowiedzi) Ecological activities used in organic farms provide tourist service (% of responses)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Płeć/Gender:													
kobieta/ woman	14,6	27,1	27,1	8,3	18,8	6,3	-	2,1	-	16,7	2,1	2,1	2,1
mężczyzna/ men	45,8	72,9	72,9	25	56,2	27	18,8	12,5	4,2	47,9	4,2	4,2	12,5
Wiek/Age:													
do 40 lat/to 40 years	27,1	27	27	18,8	27,1	16,7	14,6	8,3	-	22,9	6,3	6,3	12,5
41-50 lat/41-50 years	25	54,2	54,2	14,6	37,5	16,7	2,1	6,3	2,1	33,3	-	-	2,1
51-60 lat/51-60 years	8,3	16,7	16,7	-	10,4	-	2,1	-	2,1	8,3	-	-	-
> 60 lat/more 60 years	-	2,1	2,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wykształcenie/Education:													
podstawowe/basic	-	2,1	2,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zawodowe/vocational	-	14,6	14,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
średnie/secondary	16,6	33,3	33,3	6,3	29,2	6,3	4,2	-	2,1	22,9	2,1	2,1	2,1
wyższe/higher	43,8	50	50	27	45,8	27	14,6	14,6	2,1	41,7	4,2	4,2	12,5
Wielkość gospodarstwa/ Farm size:													
do 5 ha/to 5 hectares	29,1	45,7	45,7	27	35,3	27	8,3	14,6	-	35,4	4,2	4,2	12,5
5-10 ha/5-10 hectares	14,6	29,2	29,2	2,1	18,8	2,1	-	-	-	12,5	-	-	-
10-20 ha/10-20 hectares	10,4	18,8	18,8	4,2	14,6	2,1	6,3	-	-	10,4	2,1	2,1	2,1
> 20 ha/ more 20 hectares	6,3	6,3	6,3	-	6,3	2,1	4,2	-	4,2	6,3	-	-	-
Ogółem % działań/ Total % of activities	60,4	100	100	33,3	75	33,3	18,8	14,6	4,2	64,6	6,3	6,3	14,6

Zródło: badania własne
Source: own research

Jednym z elementów badań było określenie przez właścicieli gospodarstw stopnia wpływu działań proekologicznych na ochronę zasobów środowiska naturalnego. W grupie 15 ocenianych działań, znalazło się 13 stosowanych oraz dwa dotychczas nierealizowane w żadnym z badanych obiektów, a w opinii respondentów znacząco oddziałujące na ochronę zasobów tj: wykorzystywanie energii wiatrowej oraz energii pochodzącej z biogazu. W zależności od ważności każde działanie mogło uzyskać od 1 do 15 punktów, przy czym najważniejsze otrzymywało 15 punktów, a najmniej ważne 1 punkt. Każdy respondent miał do dyspozycji 120 punktów, które pomnożone przez liczbę osób udzielających odpowiedzi stanowiło ogólną liczbę punktów. Wyniki badań pozwoliły na uszeregowanie działań proekologicznych przyczyniających się do ochrony zasobów środowiska naturalnego, według ich ważności w odniesieniu do każdej z wyróżnionych grup respondentów.

Wskazania respondentów wyraźnie różnicują wpływ poszczególnych działań na ochronę zasobów środowiska naturalnego (rysunek 1).

Rysunek 1. Średnie wartości oceny wpływu działań proekologicznych na ochronę zasobów środowiska naturalnego

Figure 1. The average assessment of the impact of environmental the protection of environmental resources

Objaśnienia: 1- segregacja śmieci, 2- kompostowanie odpadów, 3- serwowanie potraw z produktów ekologicznych, 4- stosowanie mydła w płynie, 5- oszczędzanie wody, 6- zgniatanie butelek plastikowych, 7- ekologiczne oczyszczalnie przydomowe, 8- stosowanie żarówek energooszczędnych, 9- używanie do celów technicznych wody ze zbiorników wodnych, 10- edukacja ekologiczna, 11- stosowanie czujników ruchu, 12- wyrzucanie zużytych baterii do oznakowanych pojemników, 13- pozyskiwanie energii z kolektorów słonecznych, 14- wykorzystywanie energii wiatrowej, 15- wykorzystywanie energii pochodzącej z biogazu

Legend: 1- segregation of garbage, 2- composting waste, 3- serving dishes from organic products, 4- use liquid soap, 5- save water, 6- crushing plastic bottles, 7- ecological household water treatment, 8- use low-energy bulbs, 9- use for technical purposes water from the reservoirs, 10- environmental education, 11- use of motion sensors, 12- throw used batteries into special containers, 13- acquiring energy from solar panels, 14- use of wind power, 15- use of energy from biogas

Najważniejszymi działaniami przyczyniającymi się do ochrony zasobów środowiska naturalnego, w opinii badanych, są w kolejności: ekologiczne oczyszczalnie przydomowe, segregacja śmieci, kompostowanie odpadów, oszczędzanie wody i pozyskiwanie energii z kolektorów słonecznych. Wysoki udział odpowiedzi dotyczył wykorzystania energii wiatrowej, co może być wynikiem możliwości dofinansowania do realizacji takich działań oraz wielu programów informacyjnych i kampanii reklamowych. Aby następował rozwój w tym zakresie, konieczne jest dostosowanie prawa dopuszczającego możliwość bezpośredniego korzystania z tego typu energii przez gospodarzy, bez udziału pośredników.

PODSUMOWANIE

Gospodarstwa ekoturystyczne w dużym stopniu obrazują turystom jak powinno się dbać o środowisko, nawet wydawałoby się w mało istotnych codziennych czynnościach, jak segregacja śmieci, zgniatanie plastikowych butelek czy wyrzucanie zużytych baterii do oznakowanych pojemników.

Niewiele jest jeszcze gospodarstw ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim, które posiadają oczyszczalnie przydomowe, kolektory słoneczne czy wykorzystują energię pochodzącą z biogazu, jednak ich właściciele zdają sobie sprawę ze znaczenia tych działań dla ochrony zasobów środowiska naturalnego.

BIBLIOGRAFIA

- Bohdanowicz P. 2005. *Turystyka a świadomość ekologiczna*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 66-152.
- Przeclawski K. 1997. *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*. ALBIS, Kraków, s. 32.
- Zaręba D. 2008. *Ekoturystyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 47.

Dr inż. Iwona Michalina Batyk
Katedra Towaroznawstwa i Badań Żywności
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Pl. Cieszyński 1
10-726 Olsztyn
tel. 89 524-52-09
e-mail: iwona.batyk@uwm.edu.pl

